АННОТАЦИЯ

диссертации на соискание ученой степени доктора философии (PhD) по направлению – «Экономика»

МАХАТОВА АДЕЛИНА БАУЫРЖАНОВНА

«Повышение качества управления фармацевтическими предприятиями Казахстана в условиях конкурентной среды»

Актуальность исследования. В настоящее время процессы глобализации и ужесточение конкуренции на мировых рынках диктуют объективную необходимость совершенствования процесса управления как главного фактора экономического роста экономики. По мере совершенствования и развития экономических реформ в республике все большее внимание уделяется качеству. Сегодня одной из серьезных проблем для предприятий является создание и внедрение системы качества управления, позволяющей обеспечить эффективность производства. Повышение качества управления способствует повышению эффективности функционирования компаний, приводя к снижению затрат и повышению их доли на рынке.

Социальная модернизация в казахстанском обществе направлена на укрепление здоровья всего населения, увеличение продолжительности жизни. В современных условиях здравоохранение и фармацевтика в республике представляют собой единую достаточно развитую, социально ориентированную систему, призванную обеспечить доступность, своевременность, качество и преемственность оказания медицинской помощи, и поэтому является одним из основных социальных приоритетов социально-экономического и индустриального развития в республике.

Президент Назарбаев Н.А. в своем Послании народу Казахстана «Казахстанский путь – 2050: Единая цель, единые интересы, единое будущее» в январе 2014 подчеркнул, что «одним из направлений государственной политики на новом этапе развития нашей страны должно стать улучшение качества медицинских услуг и развитие высокотехнологичной системы здравоохранения». Таким образом, качество медицинских услуг является комплексным понятием и зависит от множества причин, среди которых следует выделить современный уровень управления фармацевтическими предприятиями, информационные технологии и материально-техническую оснащенность фармацевтических предприятий, уровень профессионализма и наличие способности специалистов к повышению эффективности и качества управления, внедрение современных технологий управления бизнес-процессами организации и совершенствование государственных форм регулирования отрасли.

В связи с этим вопросы развития фармацевтических предприятий на основе качественного управления являются актуальными и представляют

научный интерес. Вышеизложенное поддерчивает необходимость инновационные преобразования, направленных на повышение конкурентоспособности предприятий фармацевтической промышленности, в рамках которых создаются возможности по повышению качества управления. Разработка и внедрение в практику фармацевтических предприятий методов и инструментов повышения качества управления требует совершенствования системы и механизма управления, а также оптимизации информационного обеспечения производственного процесса изготовления лекарственных средств и перехода на эффективные формы развития управленческого персонала. Все вышеперечисленное убедительно свидетельствует об актуальности данного исследования. Эти обстоятельства обуславливают необходимость дальнейших теоретических, методических и практических разработок в области повышения качества управления фармацевтическими организациями.

Целью диссертационного исследования является комплексный анализ и разработка научно-практических рекомендаций по формированию и совершенствованию механизма повышения качества управления фармацевтическими компаниями.

Объектом исследования являются фармацевтические предприятия Республики Казахстан.

Предметом исследования являются организационно-экономические отношения, возникающие в процессе повышения качества управления фармацевтическими предприятиями.

Научная новизна исследования состоит в логическом обосновании интегрального механизма повышения качества управления, призванного способствовать повышению эффективности управления фармацевтическими предприятиями в целях повышения уровня и качества жизни населения, а также обеспечения социальной безопасности.

В ходе проведения исследования были получены следующие результаты, определяющие **научную новизну** диссертации:

– систематизированы и конкретизированы основные теоритические положения, определяющие сущность и содержание понятий «качества» и «качества управления предприятием», определена структура и содержание интегрального механизма повышения качества управления фармацевтическими предприятиями;

– доказана и обоснована необходимость повышения качества управления фармацевтическими предприятиями, выявлены проблемы и определены пути их решения в системе управления фармацевтическими предприятиями;

– предложена и обоснована система критериев оценки и анализа качества управления фармацевтическими предприятиями;

– предложены пути дальнейшей оптимизации и совершенствования системы государственного регулирования фармацевтической промышленностью;

– обоснована целесообразность усиления квалификационных требований к управленческому персоналу на основе моделей компетентностного подхода и управленческого профиля на предприятиях фармацевтической промышленности;

– рекомендованы направления повышения качества процесса управления фармацевтическими предприятиями на базе использования модели реинжиниринга бизнес-процессов в производстве лекарственных средств.

Положения, выносимые на защиту:

– авторская трактовка понятий «качества» и «качества управления предприятием»;

– авторская позиция формирования интегрального механизма повышения качества управления фармацевтическими предприятиями;

– многофакторная динамическая модель производственной функции фармацевтических предприятий республики и индикаторы качества управления фармацевтическими предприятиями;

– структура государственной системы поддержки развития фармацевтической промышленности и пути ее совершенствования, усиление квалификационных требований к управленческому персоналу на основе компетентностного подхода;

– оптимизация процессов управления фармацевтическими предприятиями на базе реинжиниринга бизнес-процессов и введения должности уполномоченного лица.

Практическая значимость диссертационного исследования. Предлагаемые в диссертационной работе теоретические и методологические выводы и положения могут быть применены в практической реализации контрольных функций государства, предусмотренных Программой по развитию фармацевтической отрасли РК на 2010-2014 годы, и реализуемых функций управления фармацевтическими предприятиями, что позволит повысить качество управления и эффективность деятельности в среднесрочной перспективе и обеспечить ее прогрессивное долгосрочное развитие. Теоретические и практические результаты диссертационного исследования могут быть также использованы в учебном процессе ВУЗов при изучении дисциплин по специальностям «Менеджмент», «Экономика» и др.

Наиболее существенные результаты исследования и практические рекомендации были использованы в деятельности фармацевтических предприятий ТОО «Абди Ибрахим Глобал Фарм», ТОО «НПО Зерде» и применены Департаментом Комитета контроля медицинской и фармацевтической деятельности Министерства здравоохранения и социальной защиты Республики Казахстан по Южно-Казахстанской области и подкреплены актами о внедрении.

АҢДАТПА

Махатова Аделина Бауыржановнаның «Экономика» бағыты бойынша PhD философия докторы ғылыми дәрежесін алу үшін дайындалған «Бәсекелестік орта жағдайында Қазақстандағы фармацевтикалық кәсіпорындардағы басқару сапасын арттыру» тақырыбындағы диссертациялық жұмысына

Зерттеу жұмысының өзектілігі. Қазіргі кезде әлемдік нарықта жаһандану мен бәсекелестіктің артуы басқару процесін обьективті түрде жетілдіру қажеттілігін экономиканың экономикалық өсімінің басты факторы ретінде қарастыруға мәжбүрлеп отыр. Экономикалық реформалардың дамуы мен жетілу деңгейіне байланысты республикада сапаға айрықша көңіл бөлінуде. Бүгінгі таңда кәсіпорын үшін басты мәселелердің бірі – өндірістің тиімділігін қамтамасыз етуге мүмкіндік беретін басқарудың сапалық жүйесін құру мен ендіру болып отыр. Басқару сапасының артуы компанияның қызмет ету тиімділігінің артуына әсер етеді, яғни шығындардың азаюы мен компанияның нарықтағы үлесінің ұлғаюы.

Қазақстан қоғамындағы әлеуметтік жаңғырту халықтың денсаулығын жақсартуға және өмір сүру ұзақтығын арттыруға бағытталған. Денсаулық сақтау мен фармацевтика саласының республикадағы қазіргі жағдайы қолжетімділікті, уақыттылылықты, сапа мен медициналық көмек көрсетудің сабақтастығын қамтамасыз етуге арналған, керекті дәрежеде дамыған бірыңғай әлеуметтік бағытталған жүйені көрсетеді, сондықтан республикадағы индустриялық және әлеуметтік-экономикалық даму әлеуметтік артықшылықтардың негізгісі болып табылады.

ҚР Президенті Н.Ә.Назарбаев өзінің 2014 жылы қаңтардағы Қазақстан халқына «Қазақстан жолы – 2050: Бір мақсат, бір мүдде, бір болашақ» Жолдауында «еліміздің дамуының жаңа кезеңіндегі мемлекеттік саясаттың бағыттарының бірі медициналық қызмет көрсету сапасының жоғарылауы мен денсаулық сақтау жүйесінің жоғарғы технологиялық дамуы болуы керек» екенін айтып өтті. Сол себепті, медициналық қызмет көрсету сапасы кешенді түсінік болып табылады және көптеген себептерге тәуелді. Солардың ішінде фармацевтикалық кәсіпорындарды қазіргі заманға сай басқару дәрежесін, фармацевтикалық кәсіпорындардың ақпараттық технология және материалды-техникалық жабдықталуын, мамандарда басқару сапасы мен тиімділігін арттыруына алып келетін кәсіби деңгейі мен қабілеттің болуын, ұйымның бизнес-үдерістерін басқарудың жаңа технологияларын ендіру және саланы реттеудегі мемлекеттік формаларды жетілдіруді көрсетуге болады.

Осыған байланысты сапалы басқаруға негізделген фармацевтикалық кәсіпорындардың дамуы жайлы сұрақтар өзекті болып табылады және ғылыми қызығушылық тудырады. Жоғарыда айтылғандай, қазіргі кезде салада басқару сапасын арттыру мүмкіндігі аясында кәсіпорынның бәсекеге қабілеттілігін жоғарылатуға бағытталған инновациялық өзгерістер қажет. Фармацевтикалық кәсіпорындар тәжірибесінде басқару сапасын арттыруға

байланысты әдістер мен тәсілдерді әзірлеу мен ендіру басқару жүйесі мен механизмінің жетілуін, сонымен қатар емдік дәрі-дәрмектерді дайындаудың өндірісітік үрдісін ақпараттық қамтамасыз етуді және басқару персоналының дамуының тиімді формаларына көшуді оңтайландыруды талап етеді.

Жоғарыда айтылғандардың барлығы берілген зерттеу жұмысының өзектілігін дәлелдейді. Бұл жағдайлар фармацевтикалық ұйымдарды басқару сапасын жоғарылату аясында теориялық, әдістемелік және тәжірибелік зерттеулерді шарттайды.

Диссертациялық зерттеудің мақсаты фармацевтикалық компанияларды басқару сапасын арттыру тетіктерін қалыптастыру мен жетілдіру бойынша кешендік талдау мен ұсыныстар әзірлеу болып табылады.

Зерттеу объектісі ретінде Қазақстан Республикасының фармацевтикалық кәсіпорындары алынды.

Зерттеу пәні фармацевтикалық кәсіпорындарды басқару сапасын арттыру үрдісінде пайда болатын ұйымдастырушылық-экономикалық қатынастар болып табылады.

Қойылған міндеттерді шешу мен болжамды тексеру үшін зерттеудің теориялық және эмпирикалық әдістер кешені пайдаланылған: ресми нормативтік құжаттарды, зерттеу проблемасы бойынша ғылыми әдебиеттерді талдау, синтез және алынған нәтижелерді түйіндеу, модельдеу, сарапшылар бағасы, болжау, зерттеу нәтижелерін статистикалық өңдеу, стратегиялық талдау әдістері, сауалнама жүргізу және т.б.

Зерттеу жұмысының ғылыми жаңалығы тұрғындардың өмір деңгейі мен сапасын арттыру мақсатында фармацевтикалық кәсіпорындардың басқару тиімділігін жоғарылатуға, сонымен қатар әлеуметтік қауіпсіздікті қамтамасыз етеге мүмкіндік беретін басқару сапасын арттырудағы интегралдық тетіктерді логикалық негіздеуден тұрады.

Зерттеу барысында диссертацияның **ғылыми жаңалығын** анықтайтын келесідей нәтижелер алынды:

– басқару теориясының негізгі ережелері нақтыланған және жүйелендірілген, «сапа» және «кәсіпорынды басқару сапасы» түсінігі, мәні мен мазмұны айқындалған, фармацевтикалық кәсіпорындарды басқару сапасын арттырудың интегралдық тетіктерінің мазмұны мен құрылымы анықталынған;

– фармацевтикалық кәсіпорындарды басқару сапасын арттырудың қажеттілігі дәлелденген және негізделген, фармацевтикалық кәсіпорындарды басқару жүйесіндегі мәселелер айқындалып, оларды шешу жолдары анықталынған;

– фармацевтикалық кәсіпорындарды басқару сапасын талдау мен бағалау жүйесінің белгілері ұсынылған және негізделген;

– фармацевтикалық өнеркәсіпті мемлекеттік реттеу жүйесін жетілдіру және оны әрі қарай оңтайландыру жолдары ұсынылған;

– фармацевтикалық өнеркәсіп кәсіпорындарындағы басқарушылық сұлбасы мен құзіреттілік тәсіл үлгілерінің негізіндегі басқарушылық персоналға деген біліктілік талаптарын күшейтудің қажеттілігі негізделген;

– дәрі-дәрмектер өндірісіндегі бизнес-үдерістерді реинжинирингтеу үлгісін пайдалану негізінде фармацевтикалық кәсіпорындарды басқару үдерісінің сапасын арттыру бағыттары ұсынылған.

Қорғауға шығарылған негізгі тұжырымдар:

– «сапа» және «кәсіпорынды басқару сапасы» ұғымдарына авторлық анықтама берілді;

– фармацевтикалық кәсіпорындарды басқару сапасын арттырудың интегралдық тетіктерін қалыптастырудағы авторлық ұстаным;

– республикамыздағы фармацевтикалық кәсіпорындардың өндірістік қызметтердің көпфакторлы серпінді үлгісі мен фармацевтикалық кәсіпорындарды басқару сапасының индикаторлары;

– фармацевтикалық өнеркәсіп дамуын қолдаудың мемлекеттік жүйесінің құрылымы мен оны жетілдіру жолдары, құзіреттілік тәсіл негізінде басқарушылық персоналға деген біліктілік талаптарын күшейту;

– бизнес-үдерістерді реинжинирингтеу негізінде және уәкілетті тұлға лауазымын енгізу арқылы фармацевтикалық кәсіпорындарды басқару үдерістерін оңтайландыру.

Диссертациялық зерттеудің практикалық мәні. Диссертациялық жұмыста ұсынылған теориялық және әдістемелік қорытындылар мен тұжырымдарды «ҚР фармацевтикалық өнеркәсібін дамыту жөніндегі 2010-2014 жылдарға арналған бағдарламасында» жазылған мемлекеттің бақылау қызметтерін тәжірибелік тұрғыда жүзеге асыруда және фармацевтикалық кәсіпорындардың басқару қызметтерінде қолдануға болады, ол өз кезегінде орта мерзімді болашақта басқару сапасы мен қызметтің тиімділігін арттыруға және оның қарқынды ұзақ мерзімді дамуын қамтамасыз етеді. Диссертациялық зерттеудің теориялық және тәжірибелік нәтижелері жоғары оқу орындарының білім беру үдерістерінде «Менеджмент», «Экономика» және т.б. мамандықтардың білім беру үдерісінің барлық деңгейлері бойынша қолданылуы мүмкін.

Зерттеудің маңызды нәтижелері мен тәжірибелік ұсыныстары «Абди Ибрахим Глобал Фарм» ЖШС, «НПО Зерде» ЖШС фармацевтикалық кәсіпорындардың және Оңтүстік Қазақстан облысы бойынша ҚР Денсаулық сақтау министрлігінің медициналық және фармацевтикалық қызметті бақылау комитетінің қызметінде қолданылады және енгізу актілерімен бекітілген.

ABSTRACT

of the dissertation submitted for obtaining the degree of Doctor of Philosophy (PhD) majored in «Economy»

MAKHATOVA ADELINA BAUYRZHANOVNA

Increasing the quality of management of Kazakhstan's pharmaceutical enterprises in the conditions of competitive environment

The relevance of the research theme. Nowadays the processes of globalization and toughening of the competition in the world markets dictate the objective need of management process improvement as the main factor of economic growth. In process of improvement and development of economic reforms in the republic the increasing attention is given to the quality. The one of serious problems for the enterprises is creation and introduction of the quality system of management allowing to provide production efficiency. The increasing the quality of management promotes the rise of the companies' functioning efficiency, leading to the decrease in expenses and increase of their market share.

Social modernization in the Kazakhstan society is directed on strengthening of population's health, extend of lifetime. In modern conditions the branch of health care and pharmaceutics in the republic represents the system which is developed, socially oriented, urged to provide availability, timeliness, quality and continuity of health care, therefore it is one of the main social priorities of social, economic and industrial development in the republic.

The President Nazarbayev N. A. in the Message to the people of Kazakhstan "The Kazakhstan way – 2050: The uniform purpose, interests, future" in the January, 2014 emphasized that "the quality improvement of medical services and development of hi-tech health system" has to become one of the directions of a state policy at a new stage of our country development. Thus, the quality of medical services is complex concept and depends on a set of the reasons from which it is necessary to distinguish the modern level of management of the pharmaceutical enterprises, information technologies and material equipment of the pharmaceutical enterprises, level of professionalism and existence of experts' ability to increase the efficiency and the quality of management, introduction of modern technologies of business processes' management and improvement of the state forms of regulation.

In this regard questions of pharmaceutical enterprises' development on the basis of high-quality management are actual; and represent scientific interest. Taking into account the above, it is necessary to make innovative transformations in this branch directed on increase of competitiveness within which opportunities for improvement of quality of management are created. Development and deployment in practice of the pharmaceutical enterprises of methods and instruments of quality of management increase demands system and mechanism

management improvement, and also optimization of information support and transition to effective forms of development of the administrative personnel.

All above-mentioned convincingly testifies the relevance of this research. These circumstances cause the need of theoretical, methodical and practical development in the field of quality of management increase of the pharmaceutical organizations.

The aim of the research is the complex analysis and development of offers on formation and improvement of the mechanism of quality of management increase of the pharmaceutical companies.

The object of the study is the pharmaceutical enterprises of the Republic of Kazakhstan.

The subject of this study is the organizational and economic relations arising in the course of quality of management increase of the pharmaceutical enterprises.

Scientific novelty of research consists in logical justification of the integrated mechanism of quality of management increase urged to promote the rise of effective management of the pharmaceutical enterprises for increase of level and quality of life of the population, and also ensuring social safety.

Scientific novelty of the research is stated out in the following aspects:

– basic provisions of the theory of management are systematized and concretized, the concept, essence and the maintenance of "quality" and "quality of business management" are specified, the structure and the maintenance of the integrated mechanism of quality of management increase of the pharmaceutical enterprises is defined;

– the need of quality of management increase of the pharmaceutical enterprises is proved and justified, problems are revealed and ways of their solution in a management system of the pharmaceutical enterprises are defined;

– the system of criteria assessment and the analysis of quality of management of the pharmaceutical enterprises is offered and proved;

– the ways of further optimization and improvement of structure and system of state regulation are offered;

– the expediency of strengthening of qualification requirements to the administrative personnel on the basis of models of competence-based approach and an administrative profile at the enterprises of pharmaceutical industry is proved;

– the directions of quality of management increase of the pharmaceutical enterprises on the basis of use of reengineering model of business processes in production of medicines are recommended.

The main positions of the dissertation for presenting it for the defense:

– author's interpretation of "quality" and "quality of business management" concept;

– author's position of the integrated mechanism formation of quality of management increase of the pharmaceutical enterprises;

– multiple-factor dynamic model of production function of the pharmaceutical enterprises of the republic and indicators of quality of management of the pharmaceutical enterprises;

– of the state system support of pharmaceutical industry's development and ways of its improvement, strengthening of qualification requirements to the administrative personnel on the basis of competence-based approach;

– optimization of management of the pharmaceutical enterprises on the basis of reengineering of business processes and introduction of position of the authorized officer.

The practical significance of the dissertation. The theoretical and methodological conclusions and provisions offered in dissertation work can be applied in practical realization of the control functions of the state registered in "The program for pharmaceutical branch development of RK for 2010-2014", and the realized functions of management of the pharmaceutical enterprises that will allow to increase quality of management and efficiency of activity in medium-term prospect and to provide its progressive long-term development. Theoretical and practical results of dissertation research can be also used in educational process of higher educational institutions when studying disciplines on the specialties "Management", "Economy", etc. on all levels of educational process.

The most essential results of research and practical recommendations were used in activity of the pharmaceutical enterprises of LLP «Abdi Ibrahim Global Farm», LLP «NPO Zerde» and Department of Committee of control of medical and pharmaceutical activities of Ministry of Health and social development of the Republic of Kazakhstan for the Southern Kazakhstan area and supported with adoption deeds.